

Book Review / Kitap İncelemesi

AUTHORS YAZARLAR	:	Colin Baker ve Wayne E. Wright
TITLE / BAŞLIK	:	İki Dilliliğin ve İki Dilli Eğitimin Temelleri (<i>Foundations of Bilingual Education and Bilingualism</i>)
PUBLISHER / YAYINCI	:	<i>GAV Perspektif Yayınları: Göç Vakfı Yayınları.</i>
YEAR / YIL	:	2024
PAGES / SAYFA	:	644
REVIEWER / İNCELEYEN	:	Zeynep Dinçer Berdibek

Özet

İki dilli eğitim ve iki dillilik; dil planlamaları, çok dillilik ve iki dillilik, çok kültürlülük, iki dilli okuryazarlık, teoriler, müfredatlar, ölçümler, biliş ve beyin, iki dillilikte karşılaşılan özel durumlar, ideolojiler ve modern dünya ile ilgili üzerinde durulması gereken oldukça fazla konuyu kapsamaktadır. Bu konuların geniş bir akademisyen grubuyla ele alındığı ve sıkça güncellenip yeni baskılarla okuyucuya sunulduğu başucu kitaplarından biri şüphesiz ki “Foundations of Bilingual Education and Bilingualism” adlı eserdir. Bu eser 2024 yılında “İki Dilliliğin ve İki Dilli Eğitimin Temelleri” adıyla Türkçeye çevrilmiş, alanyazınına kazandırılmıştır.

Kitapta, alanında uzman pek çok ismin gerek tek yazarlı gerekse çok yazarlı bir şekilde kaleme aldığı toplam 19 makele bulunmaktadır. İlk baskısı 1993 yılında İngilizce yapılan eserin sonunda okuyucuların metinle ilgili sorularına yanıt vermek üzere kısa bir sözlük ve dizgi bölümü de yer almaktadır.

Metinlerin her bölümünün sonunda önemli bulunan noktalar kısa birer özet hâlinde sunulmakta ve önerilen ek okuma listeleri ve internet kaynakları ile okuyucular videolara, makalelere, yayınlara, resimlere ve diğer çevrimiçi kaynaklara yönlendirilmektedir. “Tartışma Soruları” ile önemli terimler, temel kavramlar, ayrımlar ve değerlendirmeler ele alınmaktadır. Ayrıca “Çalışma Etkinlikleri” başlığı altında bazı işlevsel etkinliklerle öğrencilerin yapabileceği etkinlikler anlatılmaktadır. Böylece kitap bir okuma metni olmanın yanı sıra bahsi geçen pratiklerin uygulanabileceği bir kılavuz rolünü de üstlenmektedir.

Kitabın ilk bölümü “İki Dillilik ve Çok Dillilik: Tanımlar ve Ayrımlar” başlığıyla karşımıza çıkmaktadır. Burada iki veya daha fazla dile sahip olmanın aynı işleyiş ile seyretmediği belirtilir. Bu doğrultuda bireyler ve grupların sahip olduğu iki dillilik üzerindeki farklılıklar, dil kayması, dil ölümü; bireylerin belirli bir azınlık diline yönelik tutumları, dili sürdürmek ve dil yapılandırması terimleri bu bölümde tek tek açıklanır ve iki dillilik ve çok dilliliğin boyutları, iki dilli ve çok dilli yetenek, dört dil becerisi, iki dilliliğin dereceleri ile dil yeterliği üzerinde durulur (2024, s.19).

2. bölüm “İki Dilliliğin Ölçümü” üzerinedir. Burada dil değerlendirme terimbilimdeki belirsizlikler, iki dillilerin dil becerilerindeki ölçüm amaçları ve kullanımları, nüfustaki dillerin ölçümü, norm ve ölçek referanslı dil testleri, iki dilliliği ölçme ve sınırlılıklar anlatılmaktadır. Bu konular sadece eğitim açısından değil, aynı zamanda sosyolojik açıdan da değerlendirilir (2024, s.40).

3. bölümde “Toplumda Dil” konusu işlenmektedir. “İki dilli ve çok dilli bireyler ayrı adalar hâlinde varlıklarını sürdürmezler. Aksine, iki veya daha fazla dil konuşan insanlar genellikle aynı iletişim ağlarında, topluluklarda ve bölgelerde bulunurlar.” (s.45), denilerek konunun toplumsal açıdan değerlendirilmesinin önemi vurgulanır. Eklemeli ve çıkarmalı iki dillilik, özyinelemeli ve devimsel iki dillilik, dil kayması, dil bakımı, dilde gerileme, dil ölümü, dilde diriliş kavramları incelenerek dil ve milliyetçilik, dilin toplumsal türleri vb. dil ve toplum bağlamında ele alınarak İngilizcenin yeri ve önemi anlatılır (2024, 68).

4. bölüm “Dili Tehlikeye Atma ve Yeniden Canlandırma” konusu üzerinedir. Burada dil politikaları, dil planlaması, dil ile ilgili yanlış tutumlar ve dili yeniden canlandırma çalışmaları ele alınır. Dil planlamasının birbirine bağlı ve birbirleriyle bütünleşik üç süreçten (edinim, statü, derlem planlamaları) ve gelecek yüzyılda dünya dillerinin %50-90'ının öleceğine dair tahminler ve bu konuda alınabilecek önlemler tartışılmaktadır (2024, s.90).

5. bölümde “İki Dilliliğin Erken Gelişimi”ne dikkat çekilmektedir. Çocukların iki dilli, üç dilli, çok dilli olmaya hazır doğdukları bu nedenle dil öğrenimlerinde sosyal çevrenin belirleyici oluşu anlatılır ve iki dillilerin üçüncü dili öğrenmede daha avantajlı oldukları ifade edilir. Ayrıca çocukluk döneminde edinilen iki dilliliğin avantajları detaylıca anlatılır (2024, s.110).

6. bölüm “İki Dilliliğin Sonraki Gelişimi” başlığını taşımaktadır. Burada ikinci dilin öğrenilmesindeki toplumsal ve bireysel amaçlar ve ikinci dilin resmî dil olarak öğrenimi incelenmektedir. Ayrıca ikinci dil öğreniminin sosyal kimliği etkilediği belirtilerek bunun sosyalleşmeye dair bir konu olduğu ifade edilir.

7. bölüm “*İki Dillilik, Biliş ve Beyin*” konusunu ele alan oldukça dikkat çekici bir bölümdür. İki dillilik ile zekâ, beyin, ıraksak/yaratıcı düşünce, üst dil bilinci konuları araştırılır. Bu konuda yaş etkileri üzerinde durulur ve belirli dilleri konuşmanın düşünme üzerindeki etkileri incelenir. İki dile sahip olmanın verimli düşünmeyi engellemediği, bunun tersine, iki iyi gelişmiş dile sahip olmanın bilişsel avantajları olduğu ortaya konur.

8. bölüm “*İki Dillilik Teorileri ve Müfredat*”ı başlığı ile ele alınmıştır. İki dillilik konusundaki teoriler, eleştiriler ve güncel görüşler ile dil yeterlik standartları üzerinde durulmuştur.

9. bölümde “*ABD’de İki Dilli Eğitime Tarihsel Giriş*” konusu üzerinde durulmuştur. Yaklaşık 5.000 yıldan fazla bir geçmişi olan iki dilli eğitimin ABD’deki tarihî boyutları incelenmiş; iki dilli eğitimin 20. yüzyıldaki ve öncesindeki kısa tarihi değerlendirilmiştir. İki Dilli Eğitim Yasası, Çocuklar için İngilizce ve Hiçbir Çocuk Geride Kalmasın vs. projeleri ile anlatılmış ve iki dillilerin başarısız olma nedenleri incelenmiştir.

10. bölümde “*İki Dilli Öğrenciler İçin Eğitim Türleri*” üzerinde durulmuştur. İki dilli öğrencilere yönelik program modellerinin türleri, tek dilli eğitim biçimleri, kaynaştırmalı veya yoğunlaştırılmış dil eğitimi ve yoğunlaştırma programları detaylarıyla anlatılmıştır. Yoğunlaştırılmış temel eğitim programlarının, dil azınlık öğrencileri için hiçbir dilsel veya akademik destek sağlamadığı belirtilerek bu durum eleştirilmiş ve konuyla ilgili çözüm önerileri tartışılmıştır (2024, s.255).

11. bölümde “*İki Dillilik ve İki Dilli Okuryazarlık Eğitimi*” değerlendirilmektedir. Çift dilde iki dilli eğitimin ABD’de popülerlik kazandığı belirtilerek bu eğitimin tarihi geçmişi, gelişimi, çift dilli okullar, yoğunlaştırılmış iki dilli eğitim programları ve uluslararası okullardaki durumu ele alınmıştır. Yoğunlaştırılmış iki dilli eğitimlerin ilk olarak Kanada’da başladığı ve dünyanın birçok ülkesine yayıldığı belirtilir (2024, s.270).

12. bölüm “*İki Dilli Eğitimin Etkililiği*”ni araştırmaktadır. Konu ABD temelinde ele alınmıştır. Güçlü iki dilli eğitim biçimlerinin ekonomik açıdan önemli bir politika olabileceği belirtilerek bunun iyi eğitilmiş ve istihdam edilebilir bir iş gücü ortaya çıkarabileceği anlatılmıştır. Buna göre “araştırmalar, iki dilli eğitimin güçlü biçimlerinin yalnızca iki dillilik ve iki dilli okuryazarlıkla sonuçlanmadığını, aynı zamanda bu programların tüm müfredattaki başarıyı artırmaya yönelik olduğunu göstermektedir” (2024, s.287).

13. bölümde “*İki Dilli Öğrenciler İçin Etkili Okullar ve Sınıflar*” konusu tartışılmaktadır. Okulda ana dili gelişimi, azınlık dillerinin durumu, ikili dil kullanımı, dilde yapılanma ve personel kadrosu başta olmak üzere pekçok önemli konu ele alınır ve iki dilli okullarda personel ve mesleki gelişim, vizyon, amaçlar ve hedefler, liderlik, zorlu bir müfredat ve ev-okul iş birliği vs. konularına dikkat çekilmektedir (2024, s.302).

14. bölümde “*İki Dilli ve Çok Dilli Öğrenciler için Okuryazarlık, İki Dilli Okuryazarlık ve Çok Dilli Okuryazarlık*” ile iki dilli ve çok dilli öğrenciler için okuryazarlığa ilişkin farklı bakış açıları değerlendirilmekte, iki dilli ve çoklu okuryazarlık kavramları tartışılmaktadır (2024, s.340).

15. bölümde “*Özel İhtiyaçları Olan ve Özel İki Dilli Öğrencilerin Desteklenmesi ve Değerlendirilmesi*” kapsamında üstün zekâlı ve yetenekli iki dilli çocuklar, iki dilli çocukların özel ihtiyaçları, dilde gecikme, çocuklardaki öğrenme güçlükleri ve iki dilli özel çocukların uygun yerleşimi ve konuyla ilgili olarak ABD örneği üzerinde durulmuştur.

Buna göre zaman zaman iki dillilik, dil ve iletişim bozukluklarıyla ilişkilendirilmiştir (2024, s.367).

16. bölümde “*İşitme Engelliler, İki Dillilik/Çok Dillilik ve İki Dilli Eğitim*” başlığı ile işitme engelli bireyler, işaret dilini kullanan bireyler ve nörobilim açısından işaret dilinin faydaları vb. olmak üzere pekçok önemli konu incelenmiştir. İşitme engelliler için iki dilli eğitimin önemi vurgulanarak bu konudaki yöntem ve görüşler üzerinde durulmuştur (2024, s.389).

17. bölümde “*İki Dillilik ve Bir Sorun, Hak ve Kaynak Olarak İki Dilli Eğitim*” kapsamında diller üzerine bir sorun, hak ve kaynak olarak dil başlıklı üç farklı bakış açısı değerlendirilmiştir. Kitabın genelinde de en çok bahsedilen dil politikası olarak ABD’nin dil yönelimlerinden söz edilmiştir (2024, s.409).

18. bölümde “*İki Dillilik ve İki Dilli Eğitim: İdeoloji, Kimlik ve Yetkilendirme*” ile dil ve kimlik konularına yer verilmiş; dil ideolojilerinin belirli politik ve ekonomik bakış açılarıyla inşa edilen duygular, fikirler veya dil kavramları olduğu ifade edilmiştir (2024, s.430).

19. ve son bölümde de “*Modern Dünyada İki Dillilik*” kavramı tartışılmaktadır. Mesleki iki dillilik, iki dillilik ve turizm, kitle iletişim araçları, bilgi teknolojisi, internet ve ekonomi ilişkileri üzerinde durulmaktadır. Ekonomik bir avantaj ve ekonomik eşitsizlik olarak iki dillilik sorusuna yanıt aranmaktadır. Tüm metinler kapsamında ABD örnekleri üzerinde neden fazla durulduğu konusuna ABD’nin iki dillilikle ilgili en ulaşılabilir ve yaygın araştırmalarının yapıldığı yerlerden biri olması yanıtı verilmektedir (2024, s.435).

Değerlendirme

Eserin tanıtımı yapılan 7. baskısı diğer baskılara göre daha kapsamlıdır. Metne ek revizyonlar yapılmış, en güncel araştırmalar ve olaylar doğrultusunda kitaba yeni alıntılar eklenmiş ve fazla bulunan alıntılar da metinden çıkarılmıştır. Tüm istatistiki bilgiler, son rakamlarla tamamen güncellenmiştir. Bazı bölümlerin sıralaması, konu içeriği değiştirilmiş veya yeniden düzenlenmiştir. Ayrıca metinlere gerekli görülen birçok yeni bölüm, tablo, şekil eklenmiştir. Covid-19 pandemisinin bu konuya etkileri ve George Floyd’un 25 Mayıs 2020’de ABD’nin Minneapolis kentinde polis memurları tarafından öldürülmesi üzerine ırkçılık konusu üzerinde de durulmuştur.

Bazı metinlerin yalnızca Amerika Birleşik Devletleri yasaları ve politikaları düzleminde değerlendirilmesi metnin eleştirilmesine neden olabilir. Ancak burada da iki dilli eğitimin ortaya çıkma sürecinde ABD’nin tarihî önemi üzerinde durularak neden bu denli ABD vurgusu yapıldığı açıklanmaktadır.

Diğer taraftan her yeni baskıda yeni yazarların konuyla ilgili metinlerine yer verilebileceğinin belirtilmesi ve bu konuda ulaşılabilir iletişim adreslerinin verilmesi metnin sürekliliğini ve yeniliğe açık oluşunu ortaya koymaktadır. Uygulanan bu sistem, her baskının neden birbirinden farklı olduğunu da cevaplamaktadır. Okurlardan zaman içinde gelen eleştiri ve öneriler de dikkate alınarak sonraki baskılarda bu düzenlemelerin gözönünde bulundurulacağı ve bunun kitap için çok yol gösterici bir yöntem olduğu belirtilmiştir.

Tüm bu bilgilerden yola çıkılarak söz konusu kitabın başta dil eğitimi olmak üzere edebiyat, sosyoloji, psikoloji, tıp, ekonomi veya uluslararası ilişkiler vd. dâhil çeşitli disiplinlere dair önemli bir kaynak ve başucu kitabı olduğu görülmektedir.

Kaynakça

Baker, Colin, & Wright, Wayne E. (2020). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism* (7th ed.). Bristol: Multilingual Matters.

<https://doi.org/10.21832/BAKER9899>

İnceleyen Hakkında

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3650-3852>

Gazi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü lisans, yüksek lisans ve doktora eğitimlerimi tamamladım. Ordu Üniversitesi ve Gazi Üniversitesinde Araştırma Görevlisi olarak çalıştıktan sonra Tayvan’da Ulusal Tayvan Üniversitesi Liberal Eğitim Bölümü, Genel Eğitim Merkezinde (National Taiwan University, Division of Liberal Education, Center for General Education) Dr. Öğretim Üyesi (Assistant Professor) olarak çalışmaya devam etmekteyim. Osmanlı edebiyatı, Fars dili ve edebiyatı, Çin dili ve edebiyatı ile iki dillilik üzerine çalışmalar yapmaktayım.